

Veres Zoltán 

GONDOLATOK MAGYARY SZOBRÁNÁL¹

TISZTELGÉS MAGYARY ZOLTÁN SZELLEMI ÖRÖKSÉGE ELŐTT

Reflexions at Magyary's Statue – Tribute to the Intellectual Heritage of Zoltán Magyary

Dr. Veres Zoltán PhD, vármegyei jegyző, Komárom-Esztergom Vármegyei Önkormányzati Hivatal; megbízott oktató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, veres.zoltan@kemoh.hu

Magyary Zoltán (1888–1945) elsősorban a közigazgatásban dolgozók és a tudomány művelői számára valódi példakép: élete a hazához, annak polgáraihoz (az „emberekhez”) és a tudományhoz való hűség mintája. Munkásságát szakmai alázat és igényesség jellemezte, amelyek megalapozták nemzetközi (el)ismertségét. Az általa alkalmazott ténymegállapító módszer több szakma együttműködését követelte meg, igazi multidiszciplináris műveket eredményezve.

KULCSSZAVAK:

példakép, multidiszciplinaritás, tudományos üzemszervezés, a közigazgatás küldetése

Zoltán Magyary (1888–1945) is a true ideal, especially for those working in public administration and science: his life is a model of loyalty to his country, its citizens (the „people”) and science. His work has been characterised by professional humility and mastery, which have made him internationally recognised. His method of fact-finding required the collaboration of several disciplines, resulting in truly multidisciplinary works.

KEYWORDS:

ideal, multidisciplinary, scientific management, mission of public administration

¹ Jelen írás a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság, Tata Város Önkormányzata és a Nemzeti Közszelemléti Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Magyary Zoltán Szakkollégiuma által a tudós születésének 136. évfordulója alkalmából rendezett, *Magyary konferencia és koszorúzás* c. rendezvényen Magyary Zoltán tatabányai szobránál elhangzott megemlékező beszéd írott, szerkesztett változata. A rendezvényről részletesebb beszámoló olvasható a Népfőiskolai Társaság honlapján: NAGYHÁZINÉ SZABÓ 2024.

TISZTELT ÜNNEPLŐ KÖZÖSSÉG!

Rendkívül megtisztelő, hogy e jeles kettős kerek évforduló – a Magyary Zoltán (1888–1945) nevét viselő tatai Népfőiskolai Társaság létrejöttének közel harminc, a tudósnak emléket állító szobor felállításának pedig éppen húsz esztendeje – kapcsán Magyary Zoltán méltatására kaptam lehetőséget.

A nemzetközi hírű közigazgatási szakember és egyetemi tanár szobra előtt állva a magyar emberek, és különösen a közigazgatásban, a közigazgatásért dolgozók igazi *példaképre* tekinthetnek. Életrajzának részletes ismertetése helyett – ezt a jelenlévők többsége jól ismeri – annak végig gondolására teszek kísérletet, miért tekinthetjük őt példaképünknek. Ennek megválaszolása előtt azonban gondoljuk végig röviden, miért is fontos a példaképek, ideálok helyes megválasztása!

Nos, Magyary életművét szemlélve óhatatlanul az Úr szavai juthatnak eszünkbe *Az ember tragédiájából*:

„Ha percnyi léted súlyától legörnyedsz, / Emel majd a végetlen érzete. / S ha ennek elragadna büszkesége, / Fog korlátozni az arasznyi lét. / És biztosítva áll nagyság, erény.”²

Az emberek és a nemzet szolgálata – mert a közigazgatás Magyary szerint³ pontosan ezt jelenti – nem mindig könnyű feladat. Egy-egy bonyolult ügy, türelmetlen ügyfél vagy kiállhatatlan kolléga által előidézett percek súlya alatt bizony könnyen legörnyedünk. Ha ilyenkor nincsenek példaképeink, akikre feltekintsünk, könnyebben megtörünk és leszünk pályaelhagyók, frusztrált emberek.

Ha viszont ismerjük az olyan géniuszok életútját, munkásságát, mint Magyary Zoltáné, könnyebben rájövünk, hogy helyzetünk nem is olyan nyomorúságos, mint amilyennek elsőre látjuk. Hiszen Magyary a Trianon által megcsonkított, majd a gazdasági válság által megnyomorított és a második világháborúba belesodródott országban próbálta szolgálni hazáját és annak polgárait, nem szűnő lelkesedéssel, kitartással, tenni akarással, az emberek, a közjó érdekeit szem előtt tartva. Nemzetközi tekintélye, (el)ismertsége⁴

² MADÁCH 2014: 204.

³ Ez a gondolat sokszor megjelenik írásaiban, lásd pl. „A közigazgatás az emberekért van.” MAGYARY 1939. Vagy máshol ezt írja: „Ha ennek bizonyítása sikerült, akkor a magyar közigazgatást rá tudtuk vezetni a XX. század útjára, amelynek eszménye az ember és nemzet szolgálata [...]” (Kiemelés – V. Z.) MAGYARY 1939: 373.

⁴ Mindezt jól illusztrálja, hogy a brüsszeli székhelyű Nemzetközi Közigazgatás-tudományi Intézet (International Institute of Administrative Sciences, IIAS) „fennállásának 75. évfordulóját ünneplő, 2005. szeptember 20–23. között megtartott berlini konferencián Michael Dugget, az IIAS főigazgatója öt személyiséget emelt ki, akiknek tevékenysége nagy hatást gyakorolt az intézet életére (és bátran hozzátehetjük: a világ közigazgatás-tudományára is): a német Max Weber közigazgatás-tudóst, jogtudóst, szociológust, közgazdászt; Henri Fayol francia származású, de az Amerikai Egyesült Államokban alkotó közigazgatás-tudóst és bányamérnököt; Frederick Winslow Taylor amerikai egyesült államokbeli mérnököt, a szervezés- és vezetésstudomány egyik alapítóját; Thomas Woodrow Wilson, az Amerikai Egyesült Államok 28. elnökét, a Princeton jogtudományi és politikai gazdaságtani professzorát; valamint Magyary Zoltán közigazgatás-tudóst, a közigazgatási és pénzügyi jog professzorát említve meg, aki a szervezet egyik alelnöke volt.” KÖR 2014.

és nyelvtudása minden bizonnyal lehetővé tették volna számára, hogy egy kényelmesebb, biztonságosabb életet válasszon külföldön, ő azonban hű maradt hazájához. Hite 1945 tavaszán sem hagyta el, amikor a front elől Héregre menekült feleségével, ám a szovjet katonák itt is rájuk találtak. 1945. március 23-án

„két vöröskatona kirabolta őket, majd aranyat és órákat követeltek. Mivel nem kaptak, a tudóst kivitték a ház elé, és fenyegetésül egy kézigránátot robbantottak fel mellette. Később [...] a társaságukban lévő egyik nőt el akarták vinni. Nem ment, ezért rálöttek. Megint érkeztek katonák, raboltak, erőszakoskodtak, Magyary Zoltánt megverték. Két másik nőt pisztollyal kényszerítve elvittek, közben viszontlátással köszöntek el. A házaspár meg volt győződve, hogy visszajönnek értük.”⁵

Molnár Kálmán héregi plébánosnak írt búcsúlevelében Magyary így írt helyzetükről:

„Ez az a helyzet, melyet Feleséggemmel együtt nem idegösszeroppanásból, hanem a körülmények teljes áttekintésével olyannak érzünk, amelyet mély megaláztatás nélkül átélni nem lehet, s csak a közt van választásunk, hogy azonnal együtt és önként vessünk annak véget, vagy egy-két napon belül, esetleg egymástól elszakítva és megkínózva jussunk a végére. Tudod, hogy mennyire vallásosak és istenfélők vagyunk és mély lelki elmélyüléssel, Isten kegyelmét kérve, és összes bűneink újabb megbánásával határoztuk el a halálban való együttmaradást abban a reményben, hogyha a katona a háborúban nem gyilkos, akkor a Jóisten előtt ebben a helyzetben mi sem leszünk öngyilkosok [...]”⁶

E hirtelen tragikus véget ért életút Németh G. Béla irodalomtörténésznek Petőfiről írt sorait juttathatja eszünkbe:

„Ő az istenek magyar kedvence. Mindent megkapott, hogy nagy költő lehessen: tehetséget, történelmet, sorsot. Huszonhat évet élt, s világirodalmi rangú s méretű életmű maradt utána, mely korfordulót jelentett nemzete irodalmában.”⁷

E sorok némi pontosítással Magyary Zoltán esetében is helytállóak: tudós mércével mérve rövid életpálya, mindössze 57 esztendő adatott neki, mégis a hatalmas életmű nemzetközi jelentősége megkérdőjelezhetetlen, munkásságának bizonyos elemei máig meghatározóak a közigazgatás- és jogtudományban.

Emellett „1932–33-ban a Rockefeller Alapítvány »visiting professorként« amerikai tanulmányútra hívta meg, 1933-ban és 1936-ban előadónak kérték fel az IIAS Nemzetközi Közigazgatástudományi Konferenciájára, illetve Kongresszusára, 1936-ban az IIAS egyik alelnökévé választották. A nemzetközi intézet 1910–1947 közötti történetét 2005-ben feldolgozó nemzetközi jubileumi kiadványban többször elismerően nyilatkoznak Magyary alelnöki munkájáról.” VEREBÉLYI 2010.

⁵ KÁSA 2020.

⁶ Búcsúlevel. Héreg, 1945. III. 24. In NAGY 1995.

⁷ NÉMETH G. 1982: 170.

S hogy mik ezek a meghatározó elemek? Sok egyéb eredménye mellett kiemelést érdemel az általa alkalmazott, s az említett tudományokban máig szokatlan, úgynevezett *ténymegállapító módszer*. A tatai járás kapcsán végzett ilyen jellegű munkálatok kapcsán Magyary részletesen leírja e módszer lényegét.⁸ Mindenekelőtt kiemelendő, hogy a munkát több szakma – építészmérnök, tisztiorvos, geográfus, szociográfus, etnográfus, történész és tanársegédek – képviselőinek bevonásával végezték, így mai divatos kifejezéssel élve *multidiszciplináris* jellegű kutatás történt. A munkának három szakaszát különítette el:

1. előkészület (lényegében előzetes feltérképezés, adatgyűjtés);
2. felvétel (a Közigazgatástudományi Intézet munkatársai által végzett helyszíni munka, amelynek indításaként a járás jegyzőit tájékoztatták a célkitűzésekről, és kérték segítségüket a kért információk, dokumentumok rendelkezésre bocsátásához);
3. feldolgozás (számítások elvégzése, rajzok elkészítése egyetemi hallgatók bevonásával).

A módszer maga a *közigazgatás teljesítményéről, eredményességéről* is képet kívánt adni. Ezt pedig elsősorban a tudományos üzemszervezés (*scientific management*) eredményeinek felhasználásával kívánja mérni. A jogszerűség mellett másik fő szemponttá emelt *eredményesség* „alapja az, hogy a különféle munkamódszerek és eljárások közt mindig van egy, amely gyorsabb és jobb, nemcsak gazdaságosabb, hanem nagyobb hatású is, mint a többi.”⁹ Ezt a lehető legjobb (*one best way*) megoldást azonban fel kell fedezni, ki kell fejleszteni. A közigazgatásnak ugyanis kívülről kell magára tekintenie,¹⁰ hogy „újból megtalálja a kapcsolatot az étellel és közelébe jusson az embereknek.” Miként Magyary maga is írja, tisztában volt vele, hogy e ténymegállapítás a korabeli közigazgatás számára nehéz és módszerei hazánkban nem voltak kidolgozva, ezért ennek kidolgozását a *tudomány feladatának tekintette*, ezért vállalkozott a vezetése alatt álló Magyar Közigazgatástudományi Intézettel ilyen munkára.

E hároméves „szervezett csoportmunka” eredménye volt *A közigazgatás és az emberek. Ténymegállapító tanulmány a tatai járás közigazgatásáról* című kötet megjelenése, amelyben „állítások helyett megállapítások, becslések és feltevések helyett tapasztalati adatok sorakoznak és azokból indukcióval nyert értéktételekre” törekedtek a szerzők.¹¹

E kötetben a módszertani újdonság és az integrált megközelítés mellett olyan megállapításokat olvashatunk, amelyek ma is teljességgel megállják a helyüket és a ma embere számára is megszívlelendők. Az egyik ilyen megállapítás szerint „a jogszabály-infláció [...] az elérni kívánt céllal ellenkező eredményre vezetett”, hiszen „az érvényes jognak a kikeresése, ami az alkalmazás feltétele, több időt kíván, mint amennyivel a közigazgatás közegei napi munkájuk közben rendelkeznek”.¹² Örökérvényű iránytű, sőt ars poetica lehetne a közigazgatásban dolgozók számára az a figyelmeztetés, miszerint, ha a közigazgatás „megvalósítja mindazt, ami a helyi viszonyoknak legjobban megfelel, akkor az emberek egészségesebbek,

⁸ MAGYARY 1939: 16–25.

⁹ MAGYARY 1939: 23.

¹⁰ MAGYARY 1939: 24.

¹¹ MAGYARY 1939: 353.

¹² MAGYARY 1939: 358.

kevésbé szegények lesznek, sorsuk fog kezdeni felfelé menni, és így a nemzet is erősebb, gazdagabb lesz”. „A közigazgatás nem mondhatja azt, hogy hatáskör hiányában nem csinálhat többet, mint amennyit eddig csinált.”¹³ Ezáltal elérhető lehet, hogy az emberek az államhoz ne csak kényszerből, hanem meggyőződésből is ragaszkodjanak.¹⁴

De a *tudomány művelői* is megtalálhatjuk a maguk útravalóját Magyary e munkájából, aki arra figyelmeztet, hogy „olyan elméletre és olyan fogalmakra van szükségünk, amelyekbe a mai élet belefér és amely a mai életet magába foglalja”. „A közigazgatás tudományának, amely empirikus tudomány, vissza kell térni az emberekhez, a közigazgatás és az emberek mai kapcsolatának valódi ismeretéhez.”¹⁵ A közigazgatás új eszményeit pedig csak az a közigazgatás tudja kielégíteni, amely nemcsak jogszerű, hanem jó, azaz aminél nincs jobb. Így tehát a közigazgatás „eszménye az ember és a nemzet szolgálata a legjobb megoldásért való eleven felelősségérzettel”.¹⁶

Ha ezzel a szemlélettel dolgozunk, a legszürkébb ügy ellátása közben is felemelhet minket a végtelen érzete. Köszönjük mindazoknak, akik nem hagyták Magyary Zoltán emlékét feledésbe merülni, sem a szocializmus évei alatt, sem napjaink gyakran ideálokat vesztett, individualizmustól átítatott, a közjó, sőt általában a közösségi kérdések iránti közönnyel terhelt időszakában!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- KÁSA Csaba (2020): Magyary Zoltán és felesége, Techert Margit halála. *Magyarnemzet.hu*, 2020. március 24. Online: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2020/03/magyary-zoltan-es-felesege-techert-margit-halala>
- KOI Gyula (2014): Magyary Zoltán (1888–1945). In HAMZA Gábor (szerk.): *Magyar jogtudósok IV.* Budapest: ELTE Eötvös, 105–122.
- MADÁCH Imre (2014): *Az ember tragédiája*. Szeged: Madách Irodalmi Társaság.
- MAGYARY Zoltán (1939): A ténymegállapító módszer a közigazgatásban. In MAGYARY Zoltán – KISS István: *A közigazgatás és az emberek. Ténymegállapító tanulmány a tatai járás közigazgatásáról*. Budapest: Dunántúl Pécsi Egyetemi Nyomda és Könyvkiadó, 11–26.
- NAGY Ferenc (1995) (szerk.): *In memoriam Magyary Zoltán*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára.
- NAGYHÁZINÉ SZABÓ Bernadette (2024): A modern közigazgatásban számunkra az origó Magyary Zoltán. *Mznt.hu*. Online: <https://mznt.hu/a-modern-kozigazgasban-szamunkra-az-origo-magyary-zoltan/>
- NÉMETH G. Béla (1982): *A magyar irodalom története*. Budapest: Kossuth.

¹³ MAGYARY 1939: 369.

¹⁴ MAGYARY 1939: 371.

¹⁵ MAGYARY 1939: 372.

¹⁶ MAGYARY 1939: 373.

VEREBÉLYI Imre (2010): A közigazgatás és a kormányzás alapkérdései Magyar Zoltán életművében. *Jog – Állam – Politika*, 2(3), 77–100. Online: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2770082>

Dr. Veres Zoltán PhD a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen szerzett jogász diplomát (2009), majd PhD-fokozatot (2018), a Soproni Egyetemen jogász-közgazdász abszolutóriumot (2024). 2015-ben jogi szakvizsgát tett, 2018-ban önkormányzati szaktanácsadóként végzett a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. Ügyvédjelölti gyakorlatát követően köztisztviselő, majd 2016-tól vármegyei jegyző a Komárom-Esztergom Vármegyei Önkormányzati Hivatalnál, 2010-től óraadó a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán. Több szakmai szervezet, kutatóműhely és az MTA köztestületének tagja. Fő kutatási területei a pénzügyi fogyasztóvédelem és az önkormányzatiság kérdései.